

Az európai műveltség történelmi előörsekként

ünnepelték Magyarországot Pázmány egyetemének díszülésén, amely káprázatos pompával zajlott le a parlament kupolacsarnokában

Régóta nem látott a parlament olyan felemelő pompát, mint amilyenek jegyében a Pázmány-egyetem háromszáz éves jubileumi díszülése zajlott le pénteken. Budapest a nyár óta amugyis telve van idegenekkel s a város egészen újjáéledt. Egyik kongresszus a másik után következik: az egyetem jubileuma, a nemzetközi kihatású ünnepek között koronája volt mindennek. Nemesak azért, mert szép ez a jubileum külsőségeiben, hanem elsősorban, mert a mi legbelsőbb ügyünkről van szó, kulturális fölényünkről, arról, amellyel száz megpróbáltatáson keresztül fenn tudtuk tartani magunkat. A Tudományegyetem díszülésén még jobban, mint valaha, megnyilatkozott az a méltóságos fölény, mely az Alma Mater és az egész magyar tudományosság jellemzi. Nem volt egy felesleges szó sem, s mégis kibontakozott ország-világ előtt a magyar tudományosság, amelyért évszázadokon keresztül királyaink, főpapjaink, nagy embe-reink küzdöttek és sokan az életüket adták érte. A Budapesten tartózkodó s az egyetem jubileumára érkezett külföldi professzorokat lenyűgözte és meglepte a kis ország hatalmas arányú benső ünnepe, azok a perspektívák, amelyek a történelemből tárultak feléjük.

Gyülekezés a díszgyűlésre

Pénteken délelőtt tíz órakor gyülekeztek a Kuria előcsarnokában a professzorok és vendégek, hogy féltizenegy órakor átvonuljanak a parlament kupolacsarnokába. A Kossuth Lajos-tér, a Kuria s az országgyűlés háza ünnepi színt öltött magára ebből az alkalomból, sok tízezernyi közönség töltötte meg a hatalmas teret, melyen később átvonultak az előkelőségek, a külföldi professzorok szintpompás öltözékeikben, soha nem látott gyönyörű díszruhákban. Az idő is kedvezett az ünnepségnek, a halvány őszi ég és a napsugár még jobban kihozta az arnyalatokat, az emberek meghatottan nézték az igazán fenséges színeknek ezt a tobzódását az ország nagyjainak, előkelőinek, főpapjainak, tudományos, közéleti, hivatali, irodalmi nagyságainak ezt a gyülekezését, melyhez hasonlót még a parlamentek megnyitó-ünnepei alkalmából sem látnak. Délelőtt féltizenegykor vonult át a menet a tömegben keresztül, melyben díszruhás rendőrök, egyenruhás egyetemi hallgatók s a bajtársi egyesületek tagjai álltak sorfalat. Piros és vörös talárokban, díszmagyarban, lila palástokban és fekete reverendákban, majd hermelines palástokban, díszes aranyláncokkal ékesítve jelent meg a világ egyetemének és a magyar egyetemeknek professzorai. Itt az oxfordi, ott egy német egyetem kiküldöttei jellegzetes fűveikkel, amott fehér csuhás dominikánus, másutt barnacsuhás ferencendi, ezüstös fejű fekete ruhás jezsuita páter, akik egyszerűségükben ép-

pen olyan méltóságosak voltak, mint díszruhába öltözött társaik. Valóban a tudomány nagyjai és köztük egy-egy óriása a szellemnek vonult fel. Elöl vittek a Pázmány-egyetem gyönyörű Szűz Mária fehér lobogóját, utána a piros-fehér-zöld színű nemzeti zászlót, majd az ifjúság a bajtársi egyesületek lobogóit.

A kupolacsarnokban

Ezalatt bent a kupolacsarnokban már óriási tömeg gyűlt össze. Egymás után érkeztek a díszülés meghívott vendégei. A vörös szőnyeges márványlépcsőn Zrinyi-sisakos, darutollas, meggypiros egyenruhájú parlamenti örök álltak díszorséget. A hatalmas márványlépcsőház villanycsillárai fényzuhataggal árasztották el a feljártot. A kupolacsarnok is vakító fényben tündökölt. Egy-másután érkeznek az autók. Szébbnél-szebb díszmagyarok, katonai díszegyenruhák, főpapi, szerzetesi talárok, diplomáciai egyenruhák vonultak fel a történelmi pompájú örség sorfala között. Bent a kupolacsarnokban is gyönyörű kép bontakozott ki. A színes toalettekben felvonuló hölgyközönség megtöltötte a körbe futó páholyokat. A karaton, a kupolacsarnok széksoraiban és a páholyokban természetesen egy hely sem maradt üresen. Mindenütt tömött sorokban állnak is. Ismerkednek, beszélgetnek a külföldi és magyar professzorok, diplomáciai testület tagjai. A közepén az egyetemi tanács asztala, amelyhez féltizenegy órakor a Kuria előcsarnokából Kornis Gyula rector magnificus vezetésével felvonul az egyetem tanácsa. A rector magnificus közepén foglal helyet, jobbra és balra tőle a négy dékán, mögöttük a prorektorok és a dékánok. Az előkelő közönség tagjai között ott voltak Öszentsége követe és személyének képviselője, Angelo Rotta pápai nuncius, aki az ünnepségen XI. Pius pápa áldását adta át. Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímás, majd nem sokkal később érkezik Innitzer bíboros, bécsi hercegérsek. Valamennyiüket a téren lévő hatalmas közönség nagy ovációval fogadja. József és József Ferenc főhercegek érkeznek ezután. Ott voltak az országgyűlés házának elnökei: gróf Széchenyi Bertalan és Sztranyavszky Sándor, a kormány tagjai közül pedig Fabinyi Tamás pénzügyminiszter, Darányi Kálmán földmívelésügyi, Bornemisza Géza iparügyi, Winckler István kereskedelmi, Hóman Bálint kultuszminiszter, Petneházy Antal, Tahy László, Preszly Elemér, Bárcziházi Bárczy István és Tasnády Nagy András államtitkárok, Budapest képviselőiben Sipőcz Jenő főpolgármester, Szendy Károly polgármester, azonkívül az Anyaszentegyház püspökei, sok főpap, a különböző felekezetek képviselői, a magyar királyi honvédség képviselői s az ország közéleti nagyjai igen nagy számban.

Megérkezik a kormányzó

Tizenegy órakor érkezett meg a kormányzó felesége két fiával, Horthy Istvánnal és ifj. Horthy Miklóssal.

Tizenegy óra után néhány perccel érkezett meg vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó, akit az oroszlanos parlamenti kapuban Kornis Gyula rector fogadott és üdvözölt s utána megindult felfelé a menet. Elöl haladt a parlamenti örség pazar egyenruhájú parancsnoka, nyomában jöttek az egyetemi hajdnok, az egyetem jelvényeivel, majd Kornis Gyula rector és a dékánok következtek s utánuk haladt fel a lépcsőn vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó, akit szárnysegédje, Gerlóczy Gábor őrnagy, továbbá Vértessy Sándor, a Kabinetiroda és Keresztes-Fischer Lajos tábornok, a katonai kabinetiroda főnöke kísért. A sort Ferenczy Tibor főkapitány zárta be.

A kupolacsarnok előlő oszlopai előtt Sztranyavszky Sándor, gróf Széchenyi Bertalan, az országgyűlésnek két elnöke és Hóman Bálint kultuszminiszter üdvözölte a kormányzót és kísérté az ünnepi díszülés közepén elhelyezett és az egyetem vezetősége számára kijelölt

lan, Hóman Bálint és Sztranyavszky Sándor ültek.

Amikor a kormányzó és kísérete megérkezett, megkezdődött a rádióközvetítés s felcsendült a Himnusz, amelyet az Egyetemi Énekkarok tagjai énekeltek. A Himnusz után az ünnepi díszülést Kornis Gyula rector nyi-

Kornis Gyula: „Ha a magyarság nem állítja meg a törököt, ma Oxfordban a Koránt tanítják!”

— A Pázmány Péter Tudományegyetem háromszázéves jubileuma nemcsak az egyetemnek, hanem az egész magyar nemzetnek ünnepe. A kulturnemzetek sorában való létjogosultságot jelenti ez az ünnep és ez az ünneplés a nemzet mai szomorú korszakában is jogos, mert a hajdani magyarság egyik intézményének van szentelve, amelynek tanító- és nevelőmunkája mindig egybeforrott a magyarság magasabb színvonalra való törekvésével és forró nacionalizmusával, valamint az egész emberiség egyetemes érdekeiért harcoló humanizmussal. A nyugati kultúrába való belekapcsolódás és az abban való képviselést jelenti ez az egyetem itt a nyugati civilizáció határában. Az egyetem hivatása szimbolizálja az ezeréves magyar nemzet küldetését, amelynek mindig küzdenie kellett a nyugati civilizáció és a kultura megvédéséért. A magyarság állította meg a tatárok és a törökök özönletét s a magyarság vívta harcát a törökökkel, amikor azok a reformáció harcaiban elgyengült Európa ellen indultak. Ha a magyarság ezt a harcot nem vívja meg, akkor Oxfordban a Koránt tanítják.

— A török hódoltság alatt alapított egyetem is kivette a maga részét ebből az európai kultura védelmét jelentő harcból és tíz emberöltőn át állta a magyar sors viszontagságait. A nemzet értelmének, akaratának és önbizalmának az ünnepe a mai egyetemi ünnepe, amely a múlt iránt érzett kegyeletnek és a jövő reményességének örömapja. Hódoló tisztelettel köszöntötte ezután Kornis Gyula rector a kormányzót és szavait lelkes taps fogadta, ugyanugy, mint amikor XI. Pius pápa delegátusát, Angelo Rotta pápai nunciuszt köszöntötte. Ezután a bécsi bíborosokat, a hercegprímást, az országgyűlés két házának elnökét, az egyházi, katonai, s polgári notabilitásokat üdvözölte a rector, majd latinul folytatta beszédét s üdvözölte a megjelent notabilitásokat és a földkeresség tudományos életének egybegyűlt reprezentánsait.

A kormányzó beszéde

Ezután vitéz nagybányai Horthy Miklós beszéde következett, amelyet a kormányzó magyar és francia nyelven mondott el, amit az ünnepség résztvevői állva hallgattak végig és hatalmas éljenzéssel, lelkesedéssel fogadtak.

A kormányzó beszéde a következőképpen hangzott:

— Az egyetemi oktatás kilencszázéves történetének háromszáz esztendő csupán egy szakasza. Mi magyarok mégis áhítatos lélekkel állunk ősi egyetemünk mel-

Bucsu a nyártól...

Október 6-án reggel 8 órakor Apponyi-lérről

LUXUSAUTOKART

indítunk

olvasóink részére természeti szépségekben gazdag vidékre — erdők, hegyek, vizek és rétek közé, hol uri helyen minden igényt kielégítő bőséges ebéddel látunk el mindenkit. Az ut utolsó állomását megközelítve is eltaláló utasaink nyeregményben részesülnek. (Szavazás többször az uton.) Egy kellemesen eltöltött nap után visszaérkezés este fél 10-kor. Résztvételdíj 14 P. Jelentkezéket utazási osztályunkon, V., Honvéd-u. 10.

totta meg magyar-, majd latinnyelvű beszéddel.

lett alapításának háromszáz esztendő fordulóján. Ünnepe az egyetemet, mert benne művelődésünk erős támaszát, műveltségünk magas színvonalának biztosítékát látjuk. Ünnepe az egyetem, mert keletkezés, gyarapodása és felvirágzása fel-emelő és lesújtó fordulatokban gazdag nemzeti életsorsunk szimbóluma. — Magyarország Szent István óta részese a nyugati keresztény kulturaközösségnek és hosszú századokon át utolsó állomása volt minden nyugati eszmé-áramlatnak és szellemi mozgalomnak, minden tudományos és művészi törekvésnek, minden művelődési eszménynek és intézménynek. Így érkezett el hozzánk Párisból és Bolognából — igen korán — az egyetemi gondolat is, hogy később Nagy Lajos és Mátyás korában állandó otthonra találjon Pécsen, Budán és Pozsonyban. De a magyar sors mostohára fordult és a zord idők vihára a régi világgal együtt ezeket a zsenye egyetemeiket is elsöpörte.

— Ellenséges támadások, idegen hódítás, politikai, felekezeti, osztályharcok korszaka köszöntött be. Az ország területe széttöredezett. Kormányzatán három hatalom osztozott. Gazdasági élete megbénult. Népe ellenséges táborokra szakadt. A műveltség elhanyagolt s a ki-műveletlenül maradt lelkek kételkedés, lemondás, kétségbeesés lett urrá. A kishitűek már-már minden reményüket vesztve néztek a jövőbe. De akadtak nagy magyarok is, akik nemzetük sorsába vetett rendületlen bizalommal hitték a jobb jövőt és azt a műveltség gyarapításával, a magyar művelődés fejlesztésével igyekeztek megalapozni.

— Ezeknek a kimagasló történelmi személyiségeknek egyike volt Pázmány Péter esztergomi érsek-prímás, ünneplő egyetemünk alapítója. A nagymagyar gondolat és a magyar művelődés láng-lelkű harcosa az egyetem alapításával magas műveltségű papok és tanárok nevelését kívánta előmozdítani. De egyeteme hamarosan tulnőtt az eredeti keretben: a magyar művelődés kiapadhatatlan forrásává lett s a magyar tudomány első műhelyének rangjára emelkedett.

Üdvözet a nemzet nevében

— Az egyetem a tudományok művelésével és hitben, magyarságban erős nemzedékek nevelésével munkálkodott a magyar feltámadás előkészítésén, majd az újra egybeforrott nemzet életének szellemi megalapozásán. Háromszázados története intó példa nekünk, hogy csüggedésre a legszomorubb korban sem lehet okunk; intó példa, hogy a magyar jövőben hinni és érette küzdeni szent kötelességünk.

— Az egyetemet a magyar katolikus egyház főpapja és harcos vezére alapította. Az Alma Mater mégis mindenkor nyitva állt minden hitfelekezet fiának, hogy ott tanulva szerezzék meg és ott tanítva osztozasson a tudás kincsét. Világhírű tudósokat adott az egyetem nemzetünknek és egytől sem kérdezte meg, honnét jött, népünk mely rétegéből, felekezetéből, nemzetiségéből. A magyar állampolgárt egyformán megbecsülve tett tanúságot az összefogás erejéről és nemzeti értékéről.

— Az egyetemet magyar főúr, a magyar irodalom, nyelv és szónoklat nagymestere alapította; az egyetem tudósai magyar ideálok és törekvések katonái. De az egyetem megtalálta a tudományok nemzetközi világába vezető utat is. Megalapozója és előkészítője volt a művel-

Reverenda, papiruha

Trunkhahn
IV., Prohászka Ottokár-utca 8
(Egyetemi-templommal szemben.)

nemzetek szellemi érintkezését tudatosan előmozdító modern kulturpolitikáknak. Egyetemünknek erről a nemzetközi jelentőségéről tanuskodik az európai nemzetek és tengerentúli világrészek tudományos intézményeinek képviselőiben itt megjelent tudósok díszes sora.

Serédi hercegprimás: „Ünnepeljük az egyetemet, az igazság és jog tanító-mesterét“

Ezután Serédi Jusztinián hercegprimás lépett a szónoki emelvényre s mondott latin nyelven beszédet, amit a hallgatóság nagy lelkesedéssel fogadott.

Serenissime Domine Gubernator!

Magnifice Rector!

Senatus Venerabilis!

Maxime colendi Auditores!

— Beatus populus, qui scit iubilationem! Beata quoque modo Hungarorum natio, cui desuper datum est Regiam hanc atque Hungaricam scientiarum Universitatem ab immortalis memoriae Petro quondam Cardinali Pázmány nuncupatam et in Archidioecesi Nostra Strigoniensi fundatam, ab incunabulis iam saecularem cum iubilo celebrare.

— Alius profecto fuit, qui seminaverat, et alius est, qui metit! Alii laboraverunt, et nos in labores eorum introivimus! Insignem in primis dico S. R. E. Cardinalem, Hungariae Primatem, Archiepiscopum Strigoniensem, qui proprio aere nostrae Universitatis fundamenta iecerat; Emericum Lósy et Georgium Lippay, immediatos ipsius in utraque dignitate Successores commemini, qui eandem Juridica Facultate ampliaverant; Societatem Jesu Benedictinos Paulinosque dilaudo, quorum bonis atque studio haec eadem Universitas olim ditata est et floruit; Ferdinandum porro II., Mariam Theresiam, Franciscum I., Apostolicos Hungariae Reges commemoro, qui maxima, pua pollebant, Regis ac Supremi Patroni auctoritate, Universitatem nostram paterno semper affectu fovērunt, eamque plurimis iuribus et privilegiis ornaverunt; ipsum denique Hungariae suadeo Regnum, quod iam dudum ex aerario publico conspicuam quotannis pecuniae vim eidem Universitati generose suppeditare consueverat.

— Hanc igitur nos Universitatem Magistram veritatis et iustitiae concelebramus: Magistram veritatis tam in S. Theologia, quam in profanis disciplinis; Magistram iustitiae in iure Romano

— A magyar nemzet nevében köszöntöm őket, a mi ünnepünk résztvevőit. Melegen üdvözlöm a budapesti királyi magyar Pázmány Péter Tudományegyetemet. Jövője legyen mindenben méltó nagy multjához, munkáját kísérelje Istennek áldása!

pariter et Ecclesiastico atque Hungarico. Veritas autem et iustitia id a Nobis dictum intelligatur, quod propter ultimum communemque Fontem, immo vero Auctorem: Deum, semper, ubique et ab omnibus verum iustumque accipi et doceri debet. Nam, etsi veritas et iustitia interdum conticescant, semper tamen certo tandem et ubique triumphaturae, ab omnibus honorantur, vel timentur.

— Dum haec omnia munificentissimi Fundatoris in archiepiscopali primatialique dignitate Successor Hungariae Episcoporum, utriusque Cleri ac fidelis populi, et, cui praesum, Academiae S. Stephani, necnon et Foederis Universitatis Amicorum nomine grato erga Deum Maioresque nostros animo protulisse honorificentissimus reputo: eidem Universitati genuinum piorum Fundatorum spiritum, scientiarum incrementum, vitamque perennem exposco, ut, quae per tria saecula Magistra fuerat veritatis et iustitiae, nunquam fiat Auctor falsi vel iniusti, sed ipsa sua doctrina plurimum conferat, ut veritas et iustitia singulos quosque homines liberent atque nationes.

Nagy éljenzés és tetszés fogadta a biboros-hercegprimás beszédét, amely magyarul a következőképpen szól:

Főméltóságú Kormányzó Ur!

Magnifice Rector!

Tekintetes Szenatus!

Mélyen Tisztelt Hallgatóim!

— Boldog az a nép, amely ünnepelni tud. Boldog most a magyar nemzet is, melynek az isteni Gondviselés megengedte, hogy ez a Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem, melyet a halhatatlan emlékü biboros a mi esztergomi főegyházmezejünkben alapított, alapításának immár harmadik évzadát ünnepelheti.

— Más volt bizony, aki a magot el-

vetette és más az, aki a termést learatja. Mások munkálkodtak és mi az ő munkájuk örökébe léptünk. És itt elsősorban a Római Szentegyház biborosáról. Magyarország primásáról, arról az esztergomi érsekről szólok, aki saját pénzén megvetette Egyetemünk alapjait, azután Lósy Imréről és Lippay Györgyről emlékezem, akik neki közvetlen utódai voltak mindkét méltóságban és az egyetemet a jogi fakultással bővítették; a Jézus Társaságát, a bencéseket és pálosokat is dicsérettel emelem ki, akiknek javaiból és közreműködésével gazdagodott és virágzott ugyanez az Egyetem; nem feledkezhetem meg továbbá II. Ferdinánd, Mária Terézia, I. Ferenc apostoli királyainkról, kik teljes királyi és legfőbb kegyuri tekintélyükkel és atyai szeretettel kísérték állandóan a mi Egyetemünket és azt jogokkal és kiváltságokkal bőszegesen ékesítették; végül magát a magyar államot emlétem, mely évenként tekintélyes összeget szokott kincstárából az Egyetemnek nagylelkűen szolgáltatni.

— Ünnepeljük tehát ezt az Egyetemet, az igazság- és jognak tanító-mesterét. Az igazság mesterét, a szent teológia és a profán tudományok terén egyaránt; a jog tanító-mesterét a római, az egyházi és magyar jog művelése terén. Azt az igazságot és jogot értjük, mely, végső közös forrása, sőt szerzője Isten lévén, mindig és mindenütt és mindenki által igaznak és jogosnak kell, hogy elfogadtassék és taníttassék. Mert ha az igazság és jog néha hallgatásra kényszerül is, végül mégis mindig biztosan diadalra jutva általános tisztelet és féltő megbecsülés tárgya.

— Midőn Isten és elődeink iránt hálával eltekve a legnagyobb megtisztetésnek veszem, hogy mindezt én, mint a bőkezű alapítónak az érseki és primási székből utódja Magyarország

püspökeinek, a világi és szerzetes papoknak, a hívő népnek és az elnöklés alatt működő Szent István Akadémiának, valamint az Egyetem Barátai Szövetségének nevében elmondhattam, kívánom Egyetemünknek a kegyes alapítók igazi szellemét, a tudományokban való haladást és az örök fennmaradást, hogy miután három évszázadon át az igazság és a jog hirdetője volt, soha ne legyen a hamisság és jogtalanság tanítója, hanem tanításával hatalmasan hozzájáruljon ahhoz, hogy az igazság és jog felszabadító erejét mind az egyes emberek, mind pedig a nemzetek érezzék.

Az országgyűlés üdvözléte

Ezután Sztranyavszky Sándor, a képviselőház elnöke szólott az egybegyűltekhez:

— A magyar országgyűlés nevében hálás érzéssel és bizakodó reménységgel üdvözlöm a Pázmány Péter Tudományegyetemet, háromszázéves évfordulójának ünnepén. Hálás érzésekkel a múltért, amikor az egyetem, mint a keresztény kultúra vára szervesen illeszkedett bele nemzetünk életébe, s harcolt a kulturának érdemes munkásaként a világ egyetemének, s abban Európának és nekünk magyaroknak az előrehaladásáért. De bizalommal üdvözlöm az egyetemet jövő munkásságáért is, mert szent az a meggyőződésünk és hitünk, hogy egyetemünk multjához méltóan a jövőben is az ifjuság lelkebe gyökereztetni a tanítás és a nevelés útján a krisztusi tanokat és a megalkuvást nem ismerő magyar nemzeti érzést. Ebben a reménységben üdvözlöm a magyar országgyűlés nevében a Pázmány Péter Tudományegyetemet és meggyőződésem, hogy a tudományegyetem által művelt kultúra és kultúra fegyverei is közre fognak működni a magyar igazságnak elvitathatatlanság és minden körülmények között bekövetkező kivívásában.

A képviselőház elnökének nagyhatású szavait lelkes taps honorálta, majd Hóman Bálint kultuszminiszter beszéde következett.

A kormány nevében Hóman Bálint beszél

— Sulyos csapások és megpróbáltatások napjait követő válságos időkben a multba tekintünk — mondotta Hóman Bálint. — Ősi történetünk lapjait forgatjuk. A multból igyekszünk vigaszt meri-

teni, okulást szerezni, utmutatást nyerni. A multon elmélkedve, nehéz sorscsapások, végzetes bukások hátterét vizsgáljuk. A multra emlékezve, felemelő tények, dicső események rugóit kutatjuk. Nemzeti

nagyjaink emlékét idézzük. A nemzetnek kellet, ősi erényeit és ősi hibáit keressük, hogy ezeket jövőre bizton elkerüljük, amazokat erős elszánnással gyakoroljuk, nagyok példájából jobb magyar jövőnkért szolgáló munkánkhoz erőt meríthessünk.

— Ma is emlékezünk; ma is elmélkedünk. Ez az év a nemzet köztudata szerint Rákócziak éve. A legönzetlenebb, legáldozatosabb magyar halálának 200. fordulója ezt az évet az ő személyében megtestesült örök magyar gondolatnak, nemzeti függetlenségünk eszményének ünnepévé avatja.

— De a távolabbi múltban más események is emlékezésre intenek. Események, amelyek mozgatóinak neve — csodálatos találkozás — elválaszthatatlan a magyar művelődés hatalmas tényezőjeként ma ünnepelt egyetemi gondolat történetétől.

— Esztergomban épp 750 éve vetette alapját romokban is fényes palotájának III. Béla. E művészetért és tudóspártoló nagy király tanácsosai között találjuk a párisi egyetem két első, névszerint is ismert magyar hallgatóját. Béla apjával együtt első pártfogója volt a külföldi iskolázás gondolatának; tudásra szomjas magyarok az ő korukban kezdenek Páris és Bologna felé özönlenni.

— Most hatszáz éve, 1335-ben, Károly Róbert meghívására Közép-Európa fejlődései nálunk vitatták meg az európai politika nagy kérdéseit. A visegrádi királytalálkozón résztvett már gyermekként a trónörökös is, a későbbi Nagy Lajos király, az első magyar egyetem alapítója.

— Az ő korában teljes fényében kibontakozó magyar nagyhatalom, bár múlt

sikerü, mégis legnagyobb vállalkozását: a nyugati hódító hadjáratot ma 450 esztendeje, 1485-ben vitte diadalra Hunyadi Mátyás. Ugyanaz a renaissance-király, aki Lajos pécsi és Zsigmond óbudai egyeteme után Pozsonyban épített új hajlékot a tudományok egyetemének.

— A végzetes mohácsi csata után a magyar ifjak megint csak külföldi egyetemeken szerezhettek magasabb műveltséget. De a válságos napokban nemzeti és hitük jövőjének biztosítékát a műveltségben látó nagymagyarok nemsokára új alapítások tervéhez folyamodtak. Báthori István erdélyi fejedelem, a vilnai lengyel egyetem alapítója, Kolozsvárott alapított katolikus egyetemet. Bethlen Gábor a gyulafehérvári református főiskola újjászervezése alkalmával szintén egyetemi rangra kívánta azt emelni. Nagy politikai ellenfele, nemzeti érzésben osztályostársa: Pázmány Péter bíborosérsek idegen uralom alatt selymülő primási székhelyétől és a magyar fővárostól elszigetelt helyzetében, Nagyszombatban alapított új egyetemet.

— Báthori és Bethlen egyetemei — a régi nagy királyok alkotásaihoz hasonlóan — elsorvadtak, elsenyvedtek. Pázmány Péter egyetemének jobb sors jutott osztályrészül.

— Háromszáz évvel ezelőtt alapított univerzitásunk Nagyszombatban, majd Mária Terézia rendelkezése nyomán a budai Várban s végül 1784 óta, százötven esztendeje — a ma már Budával egyesült — Pest városában a magyar nevelésügy, a nemzeti művelődés és az egyetemes tudomány hatalmas intézményévé nőtt.

ladva, az igazság és tudomány haladásának minél nagyobb szolgálatot tészen, minél több és nagyobb világosság-

A külföldi egyetemek üdvözlölete

Borzi, a bolognai egyetem rektora ezután az összes egyetemek nevében üdvözölte a jubiláló Pázmány Péter egyetemet. Beszédében többek között a következőket mondotta:

— A bolognai egyetemre, amely ősrégi alapításánál fogva már gyakran részeseült hasonló ünnepélyek fényében, nagy megtiszteltetés, hogy képviselője a budapesti egyetem alapításának 300 éves évfordulóján az ünnepségen résztvevő valamennyi külföldi egyetem üdvözlőjét tolmácsolhatja. Érzem ennek a csupán tegnapi rábizott feladatnak teljes fontosságát és félnék, ha azt nem tudnám kellőképpen betölteni, ha ez a megbízás szerencsémre nem volna különösen könnyű. Azért mondom, hogy különösen könnyű, mert az itt egybegyűlt egyetemek képviselőinek mindegyike, valamint az őket megbízó valamennyi egyetem teljes egyöntetűséggel ugyanannak az érzelmennek és ugyanannak a kívánságnak akar kifejezést adni. Érzelmünk a legőszintűbb hála érzete a Rector Magnificus és a többi egyetemi hatóság iránt, akik bennünket ide kegyesen meghívtak, szívesen fogadtak s ezzel részeseivé tettek bennünket a nemes ünnepélynek. Kívánságunk pedig az, hogy az Önök nagyszerű egyeteme, amely már annyi érdemet szerzett nemcsak Magyarországnak, hanem az egész világ kultúrájának, ez érdemeit ne csak megőrizni, hanem hathatósan még növelni is tudja.

— Valóban isteni sugalmazás vezette Pázmány Pétert, a kiváló bíbornokot, amidőn megfogalmazta eszméjét, majd pedig a történelmi idők mindenfajta viharaitól támasztott nehézség ellenére keresztülvitte alapítását egy olyan egyetemnek, amely elé azt a követelményt fűzte — s ezt a követelményt az egyetem teljes egészében be is váltotta —, hogy a Kelet kapujában a nyugati keresztény műveltség világítótornya legyen. Mialatt még kisebb egyetemek, amelyek szintén éltek ugyan szerencsés pillanatokkal, eltűntek, a budapesti egyetem — Mária Terézia ismert mondása szerint: „Mater omnium in regno nostro academiarum” — növekedett s virágzott és csodálatos életének három százada alatt a maga e a nagyobb európai, valamint amerikai egyetemek tevékenységét egybefoglalva, a legmagasabbrendű szellemi hódításokat végezte.

— Mint annyi más egyetemet, a budapesti Pázmány Péter-egyetemet is Róma, a császári és pápai Róma nemes hagyományai hatották át, amelyeket az egyetem teljes egészükben magáévá tett, hogy harmonikus munkával megteremtse az európai kultúra mintaképét, amely a latin, majd az olasz szellemi áramlaton és a humanizmuson át felölelte a germán kultúrát. Évszázados munkával és fáradtságos tevékenységgel elérte az egyetem a tökéletességnek oly csodálatos fokát, hogy valamennyi művelt nép hódolattal

nak legyen forrása és így a nemes magyar nemzetnek örök díszé és szeméfnéye maradjon.

tekint az elért eredményekre. És így a magyar nép és a többi nemzet között szoros szellemi és tudományos érintkezés jött létre. Ezek a kapcsolatok oly szilárdak és oly nemesek szándékukban és módszereikben, hogy semmiféle nemzetközi politikai intézmény nem tudna hasonló eredménnyel elérni a magasabbrendű műveltséggel rendelkező népek együvé-kapcsolása és az általuk elért haladásnak olyan területekre való kiterjesztése terén, amelyek, sajnos, még mindig a kultúra alacsony fokán állanak.

— Ugy érezzük, hogy mi, akik az egyetemek szolgálatában állunk, védelmezői és küldöttei vagyunk ennek a tudományos közösségnek, amely az egyetemes műveltség élő, lüktető eleme. Munkánkat bátran, hittel és megingathatatlan kitartással végezzük valamennyi ország intelligenciája válogatott virágának támogatásával. Valamennyien összegyűltünk itt, hogy csodálattal adozzunk az Önök egyetemének, amely valóban nagyszerű eredményeivel megérdemelte azt, hogy őszintén kifejezzük rokonszenvünket, legmelegebb dicséretünket és azt a reményünket, hogy a magyar nemzet által az utóbbi időben kötött kulturális egyezmények bőséges és tartós eredményeivel fogadják jarni. Szilárdan bízunk a kulturális együttműködést megalapozó egyezményben, amely a legszebb és legnemesebb módon járul hozzá a modern népek egymásközti viszonyának kiszélesítéséhez. Az összetartozás jelképe kedvező előjel a jövőre nézve, amit a többi nemzet jelenlévő kiküldötteinek nagy száma bizonyít.

Seward, az angol királyi akadémia delegátusa a külföldi tudományos akadémiai, prof. Waltz, a breslauer egyetem rektora, a német egyetemi városok, Lenhosek Mihály a Magyar Tudományos Akadémia, Czettler Jenő a társegyetemek nevében mondott üdvözlő szavakat, majd Kornis Gyula néhány vezére felfüggesztette a diszülést. Ekkor távozott el Horthy Miklós kormányzó kíséretével együtt.

A Kormányzó távozása után Kornis Gyula ismét megnyitotta a diszülést, amelyen a különböző egyetemek és tudományos intézetek, szinte az egész világból, átnyújtották diszdiplomába foglalt üdvözlőirataikat. A küldöttek néma főhajtással tették le az asztalra a bőrre és peremre írott elismerő okmányokat, s a diszülés Kornis Gyula elnök zárószavai után a Hiszekegy elénekklésével ért véget.

Az olasz lapok a jubileumról

Az olasz lapok hosszú tudósításokban emlékeznek meg a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetem jubileumi ünnepségeiről. A Messaggero részletes tudósításában többi között szó szerint közli Kornis rektor beszédét.

Elhelyezték a tüdőbeteg-klinika alapkövét

Az ünnepségek során pénteken délután fényes külsőségek között helyezték el a Herzog-klinika előtti kertben a Pázmány Péter tudományegyetemi orvoskar új tüdőbeteg-pavilonjának jelképes alapkövét. Mint ismeretes, még az év elején az egyetem rektori tanácsa beadványban fordult a városi és állami hatóságokhoz, amelyben a háromszázéves évforduló alkalmából ennek a mind égetőbben hiányzó klinika osztálynak felállítását kérte. Az illetékes helyeken megértéssel fogadták az egyetem kérését és ennek eredményeképpen helyezték el jelképesen az új épület alapkövét. Azért jelképesen, mert az épület tulajdonképpeni helye még nincs meghatározva.

Délután 4 órakor kezdődött a klinika kertjében az ünnepség, amelyen megjelentek Hóman Bálint kultuszminiszter a kormány képviselőitében, Sipőcz Jenő főpolgármester, Szendy Károly polgármester a főváros részéről, Johann Béla belügyminiszteri, Tahy László pénzügyminiszteri, Tasnády Nagy András kultuszminiszteri államtitkárok Kornis Gyula rektor magnificus vezetésével a rektori tanács és az orvosi kar professzorai és sok társadalmi előkelőség. Nagy számban képviseltették magukat az orvosi intézmények, az orvostudományi egyetemi hallgatók, azok közül a bajtársi egyesületek.

Az ünnepséget a Magyar Hiszekegy vezette be, melyet az Egyetemi Énekharok adott elő Vaszly Viktor vezényletével. Ezután Kornis Gyula mondott rövid bevezetőt, melyben köszönettel emlékezett meg a városi és állami hatóságokról, akiknél az egyetem kérése meghallgatásra talált. Majd felkérte dr. Balogh Ernő orvostudományi doktort, hogy ünnepi beszédének elmondására. Balogh Ernő nagyhatású és len-

dületes beszédében ismertette az új tüdőbeteg-pavillon létrejöttének körülményeit, megdöbbentő számadatokat sorolt fel, Magyarországon a tuberkulózis elterjedéséről, amelynek megállításához égetően szükség volt már ennek a tudományos intézetnek felállítására. Isten kezét látja abban, hogy az ősi Alma Mater háromszázadik születése napjára ezt a jelentékeny ajándékot kapja. Beszéde során felolvasta az alapító okmányt, amelyet az alapkövet helyeztek el. Majd megkapó szavakkal változtatta az óriási küzdelmet, amit a tudomány a fehér halál pusztítása ellen vív, s amelynek sikere az orvosok lelkesedésén és tudásán kívül nagy mértékben pénz kérdése is. Eppen ezért ugyanakkor, amikor a legnagyobb hálával emlékezik meg a fővárosnak és az államnak, amiért az orvostudomány segítségére sietett, hangoztatnia kell azt is, hogy ebben a hatalmas küzdelemben szükségük van a társadalomnak további segítségére és támogatására is.

Balogh Ernő nagy tetszéssel fogadott beszéde után kezdetét vette az alapkövelhelyezési ünnepség. A már előbb vakolatba helyezett követ egymásután ütötték be kalapácsütéssel Hóman Bálint kultuszminiszter a kormány, Johann Béla államtitkár a belügyminisztérium, Tahy László a pénzügyminisztérium, Tasnády Nagy András a kultuszminisztérium, Sipőcz Jenő főpolgármester és Szendy Károly polgármester a főváros képviselőitében. Ezután következtek Kéthly, Korányi és Verebely orvosprofesszorok, Kornis Gyula rektor magnificus, Tóth Tihamér a hittudományi, Móhr Gyula a jogi, Darányi Gyula az orvosi, Mellich János a bölcsészeti kar dékánjai. Egy lábadozó tüdőbeteg és az ifjuság képviselője ütötte meg a kalapáccsal az alapkövet, majd Kornis Gyula mondott zárószavakat. Kívánja, — ugymond — hogy az intézmény, amelynek alapkövét most jelképesen lefektették, mielőbb valóságos válnon. Végül a Szózatot énekeltek meg el az Egyetemi Énekharok Vaszly Viktor vezényletével.

A kultuszminiszter áladja a Pázmány emlékét megörökítő törvényt az Egyetemi Tanácsnak

— Elmult idők magyar egyetemei közül egyedüli tanuja ma közöttünk régi magyarok tudásvágyának, nagy magyar királyok, fejedelmek, főpapok művelődéspolitikai törekvéseinek. Alapítása, fennmaradása és működése hitvallás a nemzeti sors minden fordulata ellenére újra meg újra éledő, folyton élő magyar egyetemi gondolat és a nemzeti művelődés folytonossága mellett.

Nagyságos Rector! Tekintetes Tanács! — A magyar nemzet törvényhozása az országgyűlés mindkét házának határozatával hozott és a Főméltóságú Kormányzó Ur legfelsőbb rendelkezésére kihirdetett 1935. évi VI. törvényekben örökítette meg a budapesti királyi magyar Pázmány Péter Tudományegyetem nagy alapítójának emlékét és az egyetem el nem évülő érdemeit. Amidőn e

törvény kihirdetéséről szóló és szövegét tartalmazó leiratot ez ünnepélyes pillanathoz méltó ünnepélyes formában átadom a tudományegyetem autonóm hatóságának, a magyar királyi kormány nevében mély megilletődéssel és benső örömmel üdvözlöm nemzeti művelődésünk háromszázéves intézményét.

Tanár Urak! — Vessék lelkükbe a törvénynek és Magyarországnak kormányzójának a nemzet nevében az egyetemhez intézett szavait. Beesüljék egyetemünk multját és e mult szellemében munkálják tovább a magyar jövőt. Vigyék előbbre a magyar művelődést és a tudományokat, tanítsák magyar diákok nemzedékét, mert — így szövelt nagy költőnk szavával a legnagyobb magyar: „Elvész a nép, amely tudomány nélkül való!”

A főváros és a magyar törvényhatóságok hódolata

Szendy Károly polgármester beszéde következett ezután.

— Budapest székesfőváros és az összes magyar törvényhatóságok nevében mély tisztelettel és egyben büszke örömmel köszöntöm a Pázmány Péter Tudományegyetemet a mai háromszázéves jubileuma alkalmából. A küzdelmes magyar sors viharában sorra eltűntek az első magyar egyetemek, elpusztult nagyjainknak nagy hírű pécsi egyeteme, amely Európában is az első egyike volt és amelynek háromszáz polgára tett vértanúságával hitet magyarsága mellett Mohácsnál. Megemmisült a Zsigmond által alapított óbudai, majd a Mátyás által alapított budai egyetem is. S mégis a legvirharosabb században akadt egy apostoli lelkű, izzó nemzeti érzésű magyar főpap, aki átértette a tudás nemzetet fenntartó erejét és 1635-ben letette a mai egyetemnek az alapjait. Zsigmond, Nagy Lajos és Mátyás király elpusztult egyetemeinek szelleme elevenedett meg a nagy alkotó alapító cselekedetében, amely a leghatalmasabb tartóoszlopa nemzetünknek és a tudásnak kiemeltetetlen forrása. A tudás, az újjáéledés, az élet és a fejlődés hitét hirdeti egyetemünk, amely nemzetünk fiainak, sok-sok ezer tanítványnak adott eszközt és erőt ahhoz, hogy az egész nemzet fenntartásáért folyó harcban sikeresen küzdhessenek.

— A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem most új évszázad küszöbét lépi át, csorbitatlan erővel, energiával, hatalmas tekintéllyel, amit az idesereglett sok külföldi tudós és egyetemi tanár jelenléte is bizonyít, hirdelve, hogy egyetemünk a magyar tudás és alkotni akarás fellegvára és minden magyarnak egész lélekkel őrzött szeméfnéye.

— Ezekkel a gondolatokkal és érzésekkel eltelve köszöntöm az Alma Matert,

háromszázéves jubileuma alkalmával. a székesfőváros és a magyar törvényhatóságok nevében.

A nuncius a pápa áldását hozta

Lelkes taps fogadta a polgármester szavait, amely után Angelo Rotta pápai nuncius, XI. Pius pápa megbízott delegátusa szólalt fel s adta a Pápa áldását az egyetem további munkásságára, amely, mint eddig, ezután is a keresztény kultúrának lesz hirdetője és irányítója.

A pápai nuncius beszéde a következőképpen hangzott:

— Abban a rendkívüli kitüntető szerencsében van részem, hogy ebben az ünnepi pillanatban Öszentségének, dicsőségében uralkodó XI. Pius pápának legmagasabb személyét külön megbízás alapján képviselhetem. Öszentsége ugyanis az egyetem szíves meghívására nagyszerű ünnepség részese akart lenni. Még pedig azért, mert Szenteses Atyánk a magas kultúra munkásaival mindenha közöset érez, egyrészt mint verbéli tudós, másrészt mint ama pápák utóda, akik Európa híres egyetemeinek egész sorát alapították, avagy kegyeikkel bőven elhalmozták. Érhethető tehát, hogy Öszentsége a dicsőséges budapesti egyetemet szíve melegével üdvözlí és atyai áldásában részesíti. Az Uristen, a tudományok Istene, kit ez az egyetem alapításához híven mindig tisztelt és imádozott, engedje, hogy Pázmány Péter alapítása a nagy alapító nyomdokain ha-

Reverenda és címáda

székesfővárosi papi és polgári szabók
készítői: Csuha és Poltikovics
Budapest, IV., Magyar-utca 28. és Múzeum-körút 21., II. udvar, II. emelet 5.